

10 ÅR: Jenny er på besøk hos tante og onkel i Håkons gate i Sarpsborg. Alt er tilsynelatende i orden.

Ruset seg fra hun var 12

Jenny (45) ville gjerne være flink pike. I stedet havnet hun på kjøret for å skyve vekk de vonde følelsene inne i seg. Vendepunktet kom i fengselet.

Tekst: Merete Sillesen Foto: Marianne Otterdahl-Jensen

NATUR: Jenny har lært seg å bli svært glad i naturen og er ute så ofte hun kan. Hun har utfordret seg selv til å overnatte alene i telt i skogen, og selv om hun syntes det var skummelt, ga det en fantastisk mestringsfølelse.

Jenny Beate Kjønnås vokser opp i Sarpsborg med mamma, pappa og flere eldre søsken. Hun er en aktiv jente med mange venner. Jenny spiller håndball, driver med hest og spiller klarinett i korpsset. Hun er 11 år og har livet foran seg. At hun også opplever en del vonde ting, skyver hun vekk. Så blir mamma og pappa skilt. Jenny blir rasende. Hun begynner å kutte seg opp på armene. Hun leter og finner tabletter som mamma bruker, og hun sluker alle på en gang.

Det blir starten på mange år i psykiatrien for Jenny. Hun lykkes ikke med selvmordsforsøket og kommer inn under barne- og ungdomspsykiatrien.

Som en del av behandlingen får hun utskrevet et sovemedikament som hun oppdager gir en god rus når hun tar flere samtidig. Flørten med rus er i gang. Jenny får utskrevet flere medikamenter og skjønner at hun kan bytte dem i andre rusmidler som hasj og alkohol.

Rusmiljøet i Sarpsborg spør ikke etter alder. Jenny blir tatt imot med åpne armer.

BYTTER SKOLE

Da Jenny, broren og mamma flytter, må Jenny bytte skole. Hun er utagerende og vanskelig, og begynner på en annen ungdomsskole enn barndomsvennene. Jenny møter opp i skolegården sterkt ruset. Hun er ikke bare den rare jenta som ikke ligner noen andre lenger, hun er narkoman. Hun har begynt med sterkere stoffer. Da hun går fra skolegården, setter hun en overdose. Hun blir funnet, og da Jenny kommer til seg selv, tilbyr BUP henne psykiatrisk behandling. Hun blir flyttet til Tunhaug skole, som er en skole for ungdom med spesielle utfordringer. Her blir Jenny akseptert som den hun er, men det blir samtidig satt krav til henne. Bordtennisbordet i klasserommet er med på å ufarliggjøre det å gå på skole. Det er en av de tingene som gjør undervisningen litt annerledes og

Jenny finner lettere roen.

Etter ett år kommer en lærer gjennom til henne, og Jenny våger å åpne seg. Det er uvant å få tillit, respekt og aksept, og Jenny klarer seg uten rus i ukedagene. Hun har det jo så bra på skolen. Da hun får jobb på et beautysen-ter først én, og siden to dager i uken, tjener hun for første gang egne penger på en ærlig måte. Eieren viser henne tillit og gir ikke opp selv om Jenny bryter tilliten og har noen episoder med nasking. Hun får lønnen utlevert i en konvolutt hver 14. dag og tør å kjenne på en liten mestringsfølelse. I valgfag velger hun å ta mopedlappen.

Jenny får brukbare karakterer og opplever fine ungdomsår på Tunhaug.

Bortsett fra i helgene. Da er det de gamle vennene og deres miljø som trekker, og Jenny klarer ikke å la være å ruse seg.

Men selv etter at hun slutter på Tunhaug, har hun sporadisk kontakt med læreren som trodde på henne.

Jenny er også glad for at mamma og pappa nå flytter sammen igjen. Savnet etter pappa har vært stort.

BLIR GRAVID

Så kommer sommerferien, med enda mer rus. Da Jenny begynner på allmennfaglig linje på videregående, er det på spesielt grunnlag, og hennes eneste mål er å holde ut så lenge at hun får stipend. Det klarer hun ikke. Hun slutter etter tre uker. Neste år søker hun helse- og sosial i Askim, der hun kan bo på hybel uten tilsyn. Rusmisbruket eskalerer, og hun slutter raskt på skolen. Da Jenny blir gravid, slutter hun å ruse seg og flytter hjem.

„Ja, jeg har et rusproblem og kommer til å bli kjempedårlig uten stoff.“

Og hun holder seg nykter helt til hun er ferdig med å amme sønnen. Da kobles barnevernet inn, og Jenny har et godt samarbeid med dem hele veien.

Innvendig sliter Jenny med følelser hun ikke får bearbeidet og et enormt tankekjør som gjør henne utslitt. Hun vil så gjerne være flink pike og gjøre det som blir forventet av henne, og hun er inn og ut av institusjoner, både med frivillige innleggelse og med tvang.

I hver permisjon drikker hun, og hun holder seg med rusvennene sine. Hun ruser seg for å unngå å kjenne på de vonde følelsene. Hun vet ingen annen måte å håndtere alt det vanskelige på. Hun sier at det går bedre til de som forventer å høre det og fornekte at hun har et rusproblem. Hun hverken vil eller tør å

slutte. Da vil hun miste hele nettverket sitt og bli enda mer ensom.

Det blir tyverier, vold og slåssing og flere fengselsopphold. Ett av dem skal gjøre en forskjell for Jenny.

– BLIR DU SYK?

Under soning av en dom på i Ravneberget fengsel i 2010, skjer det en endring i Jennys liv. For første gang får hun spørsmålet:

– Kommer du til å bli syk, Jenny?

– Ja, svarer Jenny, jeg har et rusproblem og kommer til å bli kjempedårlig uten stoff.

Hun tar imot tilbudet om gruppeterapi i rusmestring og treffer andre som har det som henne. For første gang åpner hun seg og forteller ærlig om sine innerste følelser. ▶

AVKOBLING: Det er viktig å finne roen, og Jenny har blitt glad i å lese.

Under oppholdet kommer det en representant fra RIO-prosjektet og forteller om sin vei ut av rusen. Det treffer Jenny midt i hjertet. For hun er vel egentlig ikke så ulik denne personen?

– Kan han, kan jeg, tenker hun. – Dette vil jeg også jobbe med.

For å teste seg selv lager Jenny en sats på cella si i fengselet. Hun lurer med seg juice og masse sukker fra kantinen, setter det på radiatoren og lar det putre og syde til det gjærer. Og hun klarer å motstå å drikke det. I motsetning til ved alle de andre fengselsoppholdene hun har hatt, greier hun å holde seg nykter under hele oppholdet. Den lille mestringsfølelsen banker på igjen. Finnes det et håp for sånne som henne?

Jenny gråter når hun har sonet ferdig og skal ut i verden etter 14 måneder.

NÆR DØDEN

Jenny blir fulgt til sitt nye hjem, som er en kommunal bolig, av en vennlig dame fra boligkontoret. Men da denne damen går, får Jenny fullstendig panikk. Hun kjenner at noe skjer inni henne og takler ikke følelsene. Den eneste veien ut hun vet om er rusen, så hun flykter inn i den. Hun oppsøker et sted hun vet hun kan få det hun trenger og setter en injeksjon som nesten koster henne livet. Jenny får gule stafylokoccker rett inn i blodet, med en livstruende blodforgiftning som resultat. Det eneste hun registrerer før hun forsvinner inn i koma, er at en av ambulansemedarbeiderne sier:

– Det er de mest marmorerte jeg har sett.

Jenny vet at det er et tegn på at døden er nær. Da hun våkner, hører hun en pleier si til en annen:

– Jeg tror ikke hun overlever natten.

Da skjønner Jenny at hvis hun står over dette, har hun fått en siste sjanse. Og da hun blir utskrevet fra sykehuset,

bestemmer hun seg for å gjøre mest mulig ut av denne sjansen.

Den samme representanten for boligkontoret følger Jenny tilbake til den kommunale leiligheten, og denne gangen kjennes det trygt og godt å komme hit.

– Var det her jeg satte vannkannen? tenker hun og synes det er noe godt og gjenkjennende ved å være tilbake. Hun føler ikke snev av panikk da damen ønsker lykke til videre og lukker døren bak seg.

Nå vil Jenny ta tak i livet sitt på nytt, og hun kontakter blant annet Nav som hun har hatt en god relasjon til hele tiden. Hun får plass på en sosialmedisinsk poliklinikk og begynner å snakke om utfordringene sine uten å måtte ty til rus. Hun har ikke glemte representanten fra RIO, som trigget henne med sitt foredrag. Hun kontakter dem og Prosjekt rusfri bolig. Jenny får en individuell plan og føler seg plutselig ikke annerledes lenger.

Jenny er blant annet med på tre turer med M/S Bergvåg der hun får ansvaret for matlagingen. Og da hun attpåtil blir vist så stor tillit at hun får bankkort, vil hun for alt i verden ikke misbruke sin nye sjanse.

Sakte, men sikkert blir Jenny friskere og gladere enn hun har vært på lenge. Hun blir frivillig medarbeider i RIO i 2011 og tilbringer mye tid i som frivillig medarbeider i Varmestua i Sarpsborg, der hun etter hvert blir en del av rusfrigruppa.

Der treffer hun også Morten Martiniussen, som ikke har rusbakgrunn, men som er med som frivillig instruktør på fri-

STORFISKEREN: En stolt Jenny på isfiske på Minge vannet i Østfold i 2018.

luftsturer, gjerne med innlagt fiske. Jenny har aldri tredd en mark på en krok før, men hun oppdager at hun liker både fiskingen og instruktøren. Fiskingen gir henne ro, glede, samhold og spenning. Instruktøren gir henne sommerfugler i magen. Det er ikke godt å si hvem som får hvem på kroken, men snart blir Jenny og Morten et par.

MAI 2020

Norsk Ukeblad møter Jenny, som stråler av sunnhet og livsglede, på hennes arbeidsplass i «Ny start» på Rige i bedriften Varodd A/S i Kristiansand. Her er hun veileder og erfaringskonsulent og jobber med å hjelpe personer som har vært domfelte og ute av arbeidslivet tilbake til jobb.

Hun forteller at takket være Morten har hun blitt glad i å være ute i naturen, og de to drar ofte på fisketurer sammen. Hun har til og med utfordret seg selv til å tørre å sove i telt i skogen alene.

– Det var kjempeskummelt første gang, ler Jenny.

– Men da Morten fikk fortalt meg hva alle lydene jeg hadde hørt var, ble det greit.

Morten bor og jobber i Sarpsborg, og foreløpig fungerer avstandsforholdet bra. Begge lever aktive liv og de ser på ulike løsninger for fremtiden.

Jenny har tatt lappen og var superstolt da hun selv kjørte flyttebilen til Kristiansand. Hun tør å heve stemmen og peker på en del mangler i det offentlige tilbudet til rusavhengige. Hun trener på treningssenter og er brun og blid.

– På den min lange reise for å komme hit jeg er i dag, har jeg lært hva som er viktig for meg. Blant annet er det å jobbe i team alfa og omega, sier Jenny.

– I dag tør jeg å spørre om hjelp når jeg trenger det. Jeg er tro mot følelsene mine og meg selv, og jeg våger å stå i det, fordi jeg vet det ikke er farlig, og fordi jeg nå har gode verktøy å bruke. •

RIO er en landsdekkende brukerorganisasjon. Formålet er å bidra med kunnskap på rusfeltet sånn at personer med rusutfordringer får den hjelpen de trenger.

«Ny start» er et tilbud til domfelte jobbsøkere som ønsker å få eller beholde jobb. Nav søker plass for den enkelte. Tiltaket starter under soning i fengsel, i frihet eller etter løslatelse.